

Nr 12.

Av herr Löfgren m. fl., angående ändrade bestämmelser om kompletteringsval för utseende av nämndemän i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Gällande rättegångsbalk, som trädde i kraft den 1 januari 1948 efter att ha antagits av riksdagen år 1942, införde — i motsats till vad som tidigare gällt — nämnd även vid rådhusrätt. Enligt RB Kap. 1 § 12 skall i stad med rådhusrätt finnas nämndemän till det antal, som Konungen bestämmer. Nämndemännen väljes för en tid av sex år och utses i stad av stadsfullmäktige och å landet av kommunalstämma eller i vissa fall av kommunalfullmäktige på sätt närmare finns angivet i RB Kap. 4 § 5.

De erfarenheter, som vunnits under de sex år, som den nya rättegångsbalken varit gällande, har givit vid handen, att den bestämmelse, som infördes beträffande nämndemännens tjänstgöringstid, medfört vissa praktiska olägenheter, när det gäller utseende av nämndemän i vissa större städer.

När rättegångsbalken trädde i kraft, utsågs på en gång det antal nämndemän, som Konungen bestämt för varje stad. På grund av avgång eller entledigande har nya nämndemän därefter utsetts, och dessa har jämlikt rättegångsbalkens bestämmelser valts för sex år. Eftersom ett stort antal nämndemän skall finnas i rikets större städer — för Stockholm 450, Göteborg 225 och Malmö 108 — har därav följt, att ett flertal nämndemän avgått under löpande valperiod och att val av nya nämndemän har måst företagas vid så gott som varje stadsfullmäktigesammanträde. Då denna successiva förnyelse kommer att bli allt vanligare för varje år som går, kommer nämndemansval att få äga rum i ännu större utsträckning, och med hänsyn till att val ägt rum vid flera olika tillfällen under samma år, kommer nämndemännen att ha synnerligen skiftande valperioder, vilket medfört många olägenheter.

Processkommissionen föreslog i sitt år 1926 framlagda betänkande rörande rättegångsväsendets ombildning, att nämndemännen skulle utses för en tid av 4 år, varvid en fjärdedel av sammanlagda antalet nämndemän skulle omväljas varje år. Vid avgång skulle för den återstående tiden av valperioden väljas ny nämndeman. Processlagberedningen, som tillsattes av Kungl. Maj:t för att överarbeta processkommissionens betänkande, gjorde i sitt förslag till rättegångsbalk emellertid ändring i det av processkommissionen föreslagna valsättet och föreslog den i rättegångsbalken fastställda ordningen med nämndens successiva förnyelse och en tjänstgöringstid av sex år. Orsaken till att processlagberedningen föreslog ändrat tillvägagångssätt synes ha varit, att man räknat med att den av dem föreslagna ord-

ningen skulle utgöra en viss garanti mot allt för täta växlingar i nämndens sammansättning. Genom detta valsätt skulle följaktligen en önskvärd kontinuitet i nämndens arbete ernås. Förmodligen har processlagberedningen i sitt förslag endast tänkt på det relativt begränsade antal nämndemän, som utses inom ett tingslag eller i övriga städer, nämligen högst 45 stycken, och icke beaktat det stora antal nämndemän, som måste finnas i Stockholm, Göteborg och Malmö. I förstnämnda fall torde inga olägenheter ha visat sig vid den fastställda successiva förnyelsen av nämnden. Däremot har det för de tre nyssnämnda städerna uppstått oförutsedda svårigheter. Enligt rättegångsbalken skall nämndemännen utses genom majoritetsval. Såsom bekant tillgår dessa val i praktiken så, att partierna upprättar en gemensam vallista å nämndemännen, varvid en fördelning sker efter partiernas inbördes röstetal. Vid det val, som ägde rum år 1947, då samtliga nämndemän utsågs, förefanns inga svårigheter härvidlag. Genom den successiva förnyelse, som skett under årens lopp, har emellertid svårigheter uppstått vid utseendet av nya nämndemän. Detta kom att med särskild styrka göra sig gällande under föregående år, då tjänstgöringstiden utgick för de nämndemän, som valdes 1947. Den successiva förnyelse, som så småningom kommer att bli regel på sätt ovan nämnts, torde få den konsekvensen, att nu tillämpat förfarande så gott som omöjliggöres. Detta skulle vara synnerligen olyckligt, då givetvis stridigheter så mycket som möjligt bör undvikas vid val av här föreliggande natur.

En lösning av ovan berörda problem skulle kunna komma till stånd om i rättegångsbalken infördes bestämmelser att samtliga nämndemän i Stockholm, Göteborg och Malmö skulle utses för en fixerad tidsperiod om sex år och att vid nämndemans avgång eller entledigande ersättare skulle väljas för återstående tid av valperioden. Någon risk för alltför täta växlingar i nämndens sammansättning torde härigenom icke vara att befara. Detta har även processlagberedningen själv konstaterat i sitt förslag å s. 104, där man framhåller, att tidigare erfarenheter bestyrkt, att ett stort antal nämndemän mottager omval.

På grund av vad sålunda anförts hemställles,

att riksdagen måtte för sin del besluta om sådan ändring av rättegångsbalkens bestämmelser om valperioder för nämndemän att i första hand beträffande Stockholm, Göteborg och Malmö stadgas, att för vid kompletteringsval utsedd nämndeman valperioden kommer att utgå vid samma tidpunkt som för övriga nämndemän, samt att vederbörande utskott måtte utforma erforderlig lagtext.

Stockholm den 13 januari 1954.

Sigfrid Löfgren.

Sven Gustafson
i Göteborg.

Folke Nihlfors.